

פתיחת שנה"ל בעיצומו של הגל הרביעי וחשיבה על מיצ"ב האקלים*

שנת תשפ"ב נפתחת תחת סערת הגל הרביעי של הקורונה ונושא החיסונים. בשבועות האחרונים נעשה מאמץ גדול לחסן את בני הנוער כדי לצמצם פגיעה בלמידה רציפה. יחד עם זאת לכולם ברור כי עקב גלי התחלואה תחילתה של שנת הלימודים תהיה מלווה בבדיקות, חולים מאומתים בידודים ושאר נהלים, שלמדנו להכיר בשנת הלימודים הקודמת. גם התחושה ש"ניצחנו את המגיפה" הופכת לתובנה כי נצטרך לחיות לצידה בזמן הקרוב ולכן חשוב להיערך לכל מתווה או מצב. תובנה נוספת של אנשי החינוך בארץ ובעולם, היא שהלמידה מרחוק אינה יכולה להוות תחליף בלעדי ללמידה הפיזית, ושמחיר הפגיעה הרגשית בתלמידים כבד לא פחות מהתחלואה בקורונה, ולכן המתווים לשנת הלימודים החדשה יתמקדו במאמצים לשמור על רצף לימודים פיזי. בתוך המציאות המורכבת נערכים בתי הספר לקלוט את התלמידים, כשהמלצתנו המרכזית היא להתמקד בהידוק הקשרים והחיבורים החברתיים, שהתרופפו בחודשים הארוכים של מגיפה. הידוק הקשרים, גיבוש נורמות של תמיכה ושמירה הדדית- יאפשרו מעבר קל בין סוגי הלמידה (פיזי, מקוון, היברידי) ויאפשרו להפוך את בית הספר למקום מצמיח ותומך.

המלצות לדרכי פעולה:

1. חלוקה לקבוצות- תלמידים ומורים
2. בניית מנגנונים לשיחות אישיות וקבוצתיות
3. גיבוש אמנה/ תקנון
4. עידוד למעורבות חברתית/תפקיד לכל תלמיד
5. נאמני קורונה
6. מועצת תלמידים וקבוצות מנהיגות
7. פעילויות גיבוש והפגה

לצד הקליטה המיטבית של התלמידים בתקופה המאתגרת, מוטל על צוותי החינוך להיערך למיצ"ב אקלים, שמתוכנן להיות מועבר השנה בכל בתי הספר החל מאמצע נובמבר. הפעולות המחברות, המומלצות למעלה, רלוונטיות במיוחד לבניית החוסן הרגשי, תחושת השייכות כחלק מההערכות למיצ"ב, לצידן נמליץ על פעולות נוספות, שיעמיקו את תחושת השייכות ושביעות הרצון של התלמידים.

8. הקמת צוות אקלים לגיבוש תוכנית מותאמת לחודשים הקרובים
9. הצגת תוכנית לקראת מיצ"ב לחדר המורים
10. העמקת הסדיריות של שיחות אישיות במעגלים השונים
11. תהליך קבוע ורב ערוצי של הצפת הדברים הטובים, שמתרחשים בביה"ס
12. שילוב טקסי הוקרה בסדר היום הבית ספרי

להלן הרחבת ההמלצות:

1. חלוקה לקבוצות/ צוותים:

כדי לשמור על קשר קבוע ורציף עם תלמידים, בנסיבות שעשויות להשתנות בכל יום, מומלץ לחלק את הכיתות לקבוצות קטנות של חמישה עד שבעה תלמידים. הקבוצות יתפקדו כמסגרת לתמיכה ושיח, העברת מטלות לימודיות במקרי בידוד, למידה משותפת ופעילות חברתית. אחד מחברי הקבוצה יתמנה לראש קבוצה (תפקיד שיעבור בתורנות בין כל חבריה). לכל קבוצה יוצמד מורה מקצועי או מבוגר אחר מצוותי העזר בביה"ס (אנשי מנהלה שמעוניינים ומתאימים, מתרגלי כיתות שח"ר, מפקדי כיתות השוחרים, בנות שירות, מתנדבי שנת שירות). מחנך הכתה ינהל את החלוקה, את הקשר עם ראשי הקבוצות הצעירים ועם המורים והמבוגרים המלווים.

2. בניית מנגנונים לשיחות אישיות וקבוצתיות:

השיחות האישיות הן מרכיב הכרחי בשמירה על מיטביות התלמידים והצוות. מומלץ כי הצוות הייעוצי יבצע רענון של קיום דיאלוג מובנה ומצמיח לכל הצוות החינוכי. בהמשך יוחלט על המעגלים בהם יתקיימו השיחות: מחנך עם תלמידיו/ מורים ראשי קבוצות עם תלמידי הקבוצה/ רכז שכבה ונציגים אחרים של הנהלת ביה"ס עם נציגות מתחלפת של תלמידים. בנוסף חשוב להוסיף למעגל המשוחחים את תלמידי

הכיתות הגבוהות (המתאימים ומעוניינים בכך, שיהוו אח בוגר ויקיימו שיח סדור עם תלמידים צעירים. קבוצות נוספות, שיכולות לסייע במבצע זה הם המורים שפרשו לפנסיה בשנים האחרונות ויתכן וירצו לתמוך במאמץ המתמשך של שמירה על מיטביות התלמידים, וכן גורמים בקהילה, שנמצאים בקשר עם ביה"ס: קומונרים בתנועות הנוער, רכזים במתנ"סים, רכזים במקומות התנדבות. ניתן לבקש מהגורמים הללו להעמיק את הקשרים, שיש להם במילא עם התלמידים, ולהפכם לסדירות של שיחות אישיות. חשוב להדגיש כי הליווי והשיח עם התלמידים יתקיים תמיד תוך התייעצות ודיווח קבוע וסדיר למחנך הכתה.

3. גיבוש אמנה/ תקנון:

משבר הקורונה הוליד אתגרים רבים שהשפיעו על התנהגות וקשיי הסתגלות של מקצת התלמידים. עבור כולם כללי השמירה על כללי ההתנהגות בשגרת קורונה (עטיית מסכות, מרחק, בידוד וכו') מקשים ומאתגרים. כדי לסייע לבאי בית הספר ובמיוחד לתלמידים להתמודד עם החזרה למסגרת ועם הדרישות, חשוב להקדיש זמן לבנייה מחודשת של אמנה/ תקנון. מומלץ לפנות זמן בתוך המערכת ולחזור ולעסוק בכך במהלך הימים הראשונים. במקביל, הצוות החינוכי צריך גם כן לגלות גמישות ורגישות: ליצור מראש פרקי זמן לאוורור רגשי ולהפגה, לשלב במהלך השיעור מקום לשיח, ולקדם מהלכים שיובילו ליצירת אוירה של פתיחות ותמיכה הדדית.

4. מעורבות חברתית/תפקיד לכל תלמיד:

כדי לחבר את כל תלמידינו לביה"ס באופן חיובי ופעיל מומלץ לערב את כולם במשימות כיתתיות, בית ספריות וקהילתיות. התפיסה לפיה כולנו שותפים במשימה הגדולה של שמירה על בריאות הכתה והקהילה פיזית ורגשית – מערבת את התלמידים ומאפשרת להם לעסוק בדברים שמעבר לעיסוקיהם המידיים תוך יצירת משמעותיות והזדמנות להתנסות במיומנויות של התפתחות אישית. התפיסה של תפקיד לכל תלמיד מאפשרת למחנכים לנהל את הכתה בסיוע תלמידיהם, לאפשר לתלמידים למצוא את המקומות שבהם הם יכולים לתרום ולסייע החל מאחריות על נוכחות חבריהם דרך הכנת יום גיבוש לכתה ועד פעילות למען גורמים אלו או אחרים בקהילה. בנוסף למיקוד בחברת התלמידים נעודד את תלמידינו להתנדב ולפעול למען הקהילה. התנדבות בקהילה מאפשרת לתלמידים לחוש משמעותיים ומועצמים דרך העשייה ובה בעת מחזקת את החוסן האישי והקהילתי. ב"ס המעודד למעורבות חברתית יוצר פלטפורמות לחיבורים, להזרקה, לחניכה ולהוקרת תודה. מעורבות של תלמידים בעשייה הבית-ספרית והקהילתית מזמנת את האפשרות להוציא מן הכוח אל הפועל את החוזקות, הכישורים והמעלות של התלמידים.

5. מועצת תלמידים וקבוצות מנהיגות

למועצת התלמידים וקבוצות המנהיגות השונות, הפועלות בביה"ס, יש יכולת של ממש להשפיע על חיזוק חברת התלמידים ועל הידוק קשרי מורים ותלמידים. תלמידים אלו, שיש להם מיומנויות, כלים ומוטיבציה להוביל תהליכים למען חבריהם ולמען הקהילה - יסייעו בהתמודדות עם האתגרים הצפויים ויבנו יחד עם הצוות החינוכי את השמירה על "הגבולות" הן בהקשר לאורחות החיים בביה"ס והן לגבי כללי הקורונה. קבוצות המנהיגות, המייצגות את קולם של תלמידי ביה"ס הינן גורם משמעותי ממנו ניתן ללמוד, ובו ניתן להסתייע כדי לחזק את התקשורת בין הצוות החינוכי לתלמידי ביה"ס וכדי ליזום ולחלום על רעיונות חדשים שטרם יושמו בביה"ס ובקהילה. חשוב לאפשר להם להשפיע ולתת מקום לרעיונות שלהם ולפתרונות שהם מציעים.

6. נאמני קורונה

את השמירה על כללי הקורונה - עטיית מסכות, שמירה על מרחק, מניעת התקהלות ותמיכה בחברים מבודדים - אפשר להטמיע בחברת התלמידים בדרכים שונות. כדי שלא נהפוך את התפקיד למאוס ול"לא מגניב" בעיני התלמידים, ניתן לעשות זאת באמצעות מגוון תחרויות ואתגרים. דוגמאות: תחרות בין הכיתות על עיצוב מסכות/ על מספר הגבוה ביותר של תלמידים שהולכים במהלך היום עם מסיכה/ על הערכות להעברת חומרי לימוד לתלמידים מבודדים/ על בניית אתר כיתתי לשיעורי בית ועוד. על כל פעולה שהתלמידים יבצעו במטרה לשמור בצורה טובה יותר את כללי הקורונה, הכיתה תנוקד ותקבל חיזוקים חיוביים על כך.

7. פעילות גיבוש והפגה

עקב חוסר הודאות לגבי משך הלימוד הפיזי ורציפותו - נוצרת תחושת דחיפות לגבי חשיבות רכימת קשרים חברתיים בין תלמידי הכיתה, שיסייעו במידה והתלמידים יאלצו שוב לחלוק את ספסל הלימודים עם ה"זום". לכן למרות ימי הלימוד הספורים בספטמבר, מומלץ להקדיש במהלכם זמן לפעילות גיבוש והפגה רבים ככל הניתן. את ימי הגיבוש מומלץ להכין ולהפעיל בשיתוף התלמידים. אלו יכללו למשל משחקים של עבודת צוות, היכרות ושיתוף פעולה. רצוי לשלב תרגילים מעולם ה O.D.T, שמוציאים את התלמידים למרחב הפתוח ומאפשרים שילוב של תנועה והנאה. תחרות בין כיתות/ שכבות יכולה להוסיף עניין ואתגר. מתודות שמצליחות תמיד הן מרוצים פיזיים או וירטואליים בנוסח המרוץ למיליון, שיתקיימו סביב נושא כמו אורח חיים בריא, מוגנות ברשת החברתית, קיימות. את המרוץ ניתן לקיים במהלך שיעור או מספר שיעורים, יום שלם או מספר ימים. משימות המרוץ, הניקוד, הלו"ז והפרסים (אם יהיו) ייתנו מראש למשתתפים וייקבע זמן להזנקה ולסיום.

לאחר ההתמקדות בקליטה מושכלת ומואצת של התלמידים הצוות

המוביל יערך לקראת מיצ"ב האקלים:

8. הקמת צוות אקלים לגיבוש תוכנית מותאמת לחודשים הקרובים - מאחר ומדובר בלוח זמנים צפוף ובתקופה מאתגרת מומלץ להקים צוות משימה מצומצם ומנוסה. הצוות יבנה תוכנית פעולה מותאמת, שתתייחס להיבטים השונים של שאלון המיצ"ב תוך שימת דגש על המדדים של התמונה החינוכית.
 9. הצגת התוכנית לחדר המורים - החיבור של הצוות החינוכי וגיבוש שפה אחידה בתחום האקלים הוא תנאי הכרחי להצלחתה של התוכנית האקלימית. בהתאם לכך יוקדשו מליאות מורים וישיבות צוותי מקצוע/מחנכים להבנת מתווה העבודה ודיוקו.
 10. העמקת הסדירויות של שיחות אישיות במעגלים השונים - השיחות האישיות, שמלוות את הסדירות הבית ספרית יורחבו ויועמקו כדי לאפשר לתלמידים לחוות נציגים שונים של עולם המבוגרים בבית הספר וכדי להעמיק את התרבות הארגונית של דיאלוג ושותפות. לצד המשך השיח עם המחנכים ועם המורים המקצועיים חשוב להבנות את מעגלי השיח עם בעלי התפקידים השונים: רכז שכבה/ רכז חברתי/ מנהל ביה"ס. השיח של קבוצות משתנות של תלמידים עם בעלי התפקידים נותן למשתתפים תחושה של שותפות ומעורבות בנושאים, שנמצאים על שולחן ההנהלה.
 11. תהליך קבוע של הצפת הדברים הטובים - כדי להתכונן למיצב בתקופה שגרמה לכולנו לצאת קצת מאזור הנוחות שלנו ניצור תהליך קבוע ורב ערוצי של שיווק פנימי של הדברים הטובים, שמתרחשים בביה"ס. נשיים את כל העשייה הרבה המתקיימת בבית הספר ונראה אותה לקהילת ביה"ס באופן שמתקשר למדדי המיצב, שמשאיר זיכרון חיובי של הנאה, כיף, גיבוש וגאווה יחידה. גם כאן, חשוב שהדברים יעשו בצורה חווייתית ומהנה עבור התלמידים והמורים, לדוגמא: ניתן, לתלות תמונות מהעשייה הרבה ולהכין קיר מיוחד עם תוצרים מהשטח שיעזרו לתלמידים להבין את מימדי העשייה בביה"ס.
 12. טקסי הוקרה - חשוב לפעול באופן סדור להוקיר את התלמידים על פעולות שונות, שהם עושים למען חבריהם ולמען הקהילה. ההוקרה תתבטא בציון התלמיד בפני חבריו על ידי המחנך, הזמנה לחדר המנהל, שיחת טלפון להורים. פרסום בניוזלטור, רשתות חברתית בית ספרית או על קיר ההוקרה, שיוקם בביה"ס. העיסוק בפעולות החיוביות שעושים התלמידים ישפיעו לטובה על השיח הבית ספרי, יעצימו את התלמידים, ייקרו את עשייתם ויחזקו את תחושת השייכות שלהם לביה"ס.
- *ההמלצות נכתבו בקיצור רב והן נועדו לעודד לעשייה. המעוניינים להרחיב מוזמנים לעיין בחוברות האקלים המיטבי, שהוצאו על ידי המחלקה.**